

Nr 17.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om beredande av ökade möjligheter för arrendatorer av kronojord att förvärva jakträtt å av dem innehavda egendomar.

Tredje lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 56 i första kammaren av herr *Franzén m. fl.* samt nr 74 i andra kammaren av herr *Andersson* i Björkäng *m. fl.* I motionerna, vilka äro likalydande, hemställes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om åtgärder i syfte att bereda arrendatorer av kronojord ökade möjligheter att förvärva jakträtt å av dem innehavda egendomar».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionärernas hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna ha i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver yttranden inhämtats av lantbruksstyrelsen och domänstyrelsen. På begäran av utskottet ha yttranden därjämte avgivits av Svenska jägareförbundet och Jägarnas riksförbund.

Gällande bestämmelser.

I kungörelsen den 25 november 1927 (nr 437) angående grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt finnas bestämmelser om jaktutövningen å vissa kronans marker, t. ex. kronoparker och från kronans jordbruksdomäner vid utarrendering undantagen skog. I kungörelsen stadgas bl. a. (6:0 och 7:0), att det ankommer på Kungl. Maj:t att uppdraga åt domänstyrelsen att under förutsättningar, som angivits i kungörelsen, upplåta kronans jakträtt. Med stöd av ett motsvarande stadgande i en tidigare kungörelse utfärdad den 8 november 1912 (nr 290) har Kungl. Maj:t genom brev den 25 april 1913 lämnat domänstyrelsen sådant uppdrag. I fråga om älg, hjort eller rådjur (högvilt) har sålunda styrelsen bemyndigats att — där stammen av dessa djurslag så förökats sig, att den ur jaktvårdssynpunkt lämpligen bör beskattas eller till förekommande av olägenhet eller hinder för skogsskötseln minskas — upplåta rätt att under tid ej överstigande ett år i sänder fälla visst antal djur. Där utarrenderande av rätten till jakt å annat villebråd (småvilt) anses överensstämma med god jaktvård och i övrigt lämpligen böra ske, skall styrelsen upplåta sådan jakträtt på arrende för en tid av högst fem år i sänder samt under villkor i övrigt och på sätt, som finnes vara för skogs- och jaktvården betryggande.

Nu nämnda bestämmelser gälla endast i den mån icke i särskilda författ-

ningar annorlunda stadgats. I olika sammanhang ha dylika särstadganden meddelats. De avse framför allt den av motionärerna berörda frågan om rätten för brukare av kronojord till jakt å egendomen.

Då mark upplåtits för jordbruk gäller som allmän regel enligt 7 § *andra stycket lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt*, att jakten tillhör brukaren, om ej annat avtalats. Huruvida kronan vid upplåtelse av jordbruk bör förbehålla sig jakträtten beror enligt gällande bestämmelser i väsentlig utsträckning av egendomens karaktär.

I fråga om jordbruksegendomar under domänstyrelsens förvaltning gäller *förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom* (arrendeförordningen). Enligt förordningens 6 § må rättighet att jaga på jordbruksegendoms ägor vid egendomens utarrendering helt eller delvis undantagas och upplåtas särskilt för sig, där med hänsyn till jaktvärden eller av andra skäl sådant anses lämpligt. Stadgandet gäller även vissa å kronoskogar belägna jordbruksegendomar (skogsjordbruk) men däremot icke egendom som på grund av särskilda stadganden och beslut skall disponeras på annat sätt än enligt arrendeförordningen, exempelvis såsom kronotorp.

Nyssnämnda förordning har tillkommit efter förslag av 1932 års kronojordsutredning. I sin motivering för stadgandet i 6 § (SOU 1933: 32 s. 71) redogjorde utredningen för vad ett år 1921 avlämnat betänkande av de s. k. domänsakkunniga och ett år 1923 avlämnat förslag av domänintendenten Sven Linders innehöllo i förevarande hänseende.

Domänsakkunniga föreslog, att jakträtten å jordbruksegendom skulle kunna vid utarrenderingen, i likhet med vad som gäller om fiske, undantagas från arrendet och utarrenderas särskilt för sig under förutsättning, att högre avkomst därigenom kunde påräknas från egendomen. I motiveringen för sitt förslag framhöll de sakkunniga, att jakträtten för närvarande ofast inginge i arrendet utan att denna förmån vid arrendesättningen särskilt beräknades. Denna förmån vore i de trakter, där tillgången till vilt vore riklig, en faktor att räkna med. Om en bestämmelse av innehåll, som de sakkunniga föreslagit, upptoges bland förvaltningsgrunderna, vore ju på intet sätt uteslutet, att arrendatorn av jordbruket även kunde få jaktarrendet, men vunnas den fördelen, att detta bleve föremål för en särskild uppskattning och gåve staten den inkomst, som därav skäligen kunde beräknas.

Mot domänsakkunnigas förslag vände sig Linders under uttalande, att jakträttens skiljande från arrendet i syfte att därigenom vinna större avkomst näppeligen kunde godtagas. Ett högt betalt jaktarrende lockade ofta till allt för ivrigt jagande och ledde stundom till formligt utrotande av villebrådet, något som ingalunda i längden vore för staten-jordägaren förmånligt. Det intresse som staten här borde bevaka vore ej den största möjliga inkomsten för tillfället utan den rätta jaktvårdens trygghet. Vore ur jaktvårdssynpunkt erforderligt, att jakten å en eller flera kronoegendomar sammanlades eller jakträtten å dessa sammanfördes med jakträtten å andra egendomar i orten till större komplex med enhetlig och god jaktvård, borde detta givetvis kunna ske och i dylika fall jakträtten undantagas från arrendet och upplåtas för sig. Eljest borde i regel jakträtten såsom hittills åtfölja arrendet. I anslutning till vad Linders sålunda anfört upp tog han i sitt för-

slag till förvaltningsgrunder ett stadgande av innehåll, att vid utarrendering av jordbruksegendom jakträtt å egendomen kunde undantagas och upplåtas på särskilt arrende, därest sådant undantagande från jaktvårdssynpunkt kunde anses erforderligt.

Härefter anförde kronojordsutredningen:

Jakträtten å de utarrenderade jordbruksegendomarna torde, vid det förhållandet att skogsmarken skall undantagas från arrendet, i regel bliva av ringa ekonomiskt värde, varför dess upplåtande på särskilt arrende i allmänhet icke kan för kronan medföra någon nämnvärd ekonomisk vinst. Men å andra sidan kan dess upplåtande till annan person än arrendatorn för den sistnämnde medföra ett icke ringa obehag. På grund härav torde i regel såsom hittills jakträtten böra medfölja arrendet, vilket uppenbarligen icke utesluter, att vid arrendeavgiftens bestämmande dess värde för arrendatorn beaktas. Emellertid kan såsom Linders anført sådana omständigheter föreligga, att det ur jaktvårdssynpunkt framstår såsom lämpligast, att den till en jordbruksegendom hörande jakträtten undantages från arrendet. I sådana fall bör domänstyrelsen kunna vid utarrenderingen av egendomen undantaga jakträtten och disponera över densamma särskilt. Men även andra hänsyn och omständigheter kunna tänkas uppstå, som föranleda till att jakträtten lämpligen bör undantagas från arrendet, och bör det även då stå öppet för domänstyrelsen att vidtaga dylik åtgärd.

I yttrande över kronojordsutredningens betänkande hemställde Riksförbundet Sveriges statsarrendatorer, att förevarande bestämmelse måtte erhålla sådan lydelse, att jakträtten finge undantagas endast i de fall, då sådant med hänsyn till jaktvården vore lämpligt.

Vid framläggande av förslag till arrendeförordning (prop. 174/1934) anförde dåvarande chefen för jordbruksdepartementet beträffande 6 §.

Att i avseende å jakträtten snävt binda domänstyrelsens handlingsfrihet synes ej lämpligt. Ifrågavarande bestämmelser skola ju även tillämpas beträffande jakträtten å de på kronoskogarna belägna jordbruksegendomarna. Ett undantagande av jakträtten å dessa egendomar kan understundom vara betingat av andra hänsyn än jaktvården. Jag förutsätter emellertid, att arrendatorerna såvitt möjligt bibehållas vid jakträtten och att alltså vederbörlig hänsyn tages till arrendatorernas intresse av att jakträtten icke upplåtes till annan person.

Beträffande ifrågavarande jordbruksarrendatorers möjligheter till förvärfv av jakträtt torde ett *Kungl. Maj:ts beslut den 28 januari 1938* böra omnämnas. Genom beslutet har domänstyrelsen bemyndigats att till arrendator av kronodomän upplåta jakträtt å småvilt å från jordbruksarrendet undantagna skogsmarker under längre tid än som eljest gäller jämlikt *Kungl. Maj:ts ovan berörda brev den 25 april 1913*.

För disponerandet av jakträtten å arrendeegna hemmen inom riket ha riktlinjer uppdragits i en den 9 januari 1950 dagtecknad *promemoria*, som utarbetats inom jordbruksdepartementet. Genom beslut den 13 januari 1950 förordnade *Kungl. Maj:t*, att promemorian skulle överlämnas till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna för beaktande. I promemorian uttalas följande.

De riktlinjer för jaktutövningen å kronomark, som uppdragits i kungörelsen den 25 november 1927 (nr 437) angående grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt och med stöd därav meddelade beslut, synas icke vara tillämpliga å den jakträtt, som tillkommer kronan å arrendeegnahem. Rörande dispositionen av jakträtten å sistnämnda slag av fastigheter torde för närvarande icke gälla annan bestämmelse än den i 7 § andra stycket jaktlagen meddelade föreskriften att, om mark är upplåten åt någon för jordbruk genom arrendeavtal eller annorledes, brukaren skall, där ej annat avtalats, äga nyttja den jakt som hör till marken. Vid upplåtelse av arrendeegnahem torde emellertid jakträtten i allmänhet ha undantagits från upplåtelsen och, där den över huvud taget utarrenderats, ha upplåtits till personer och sammanslutningar, som disponerat jakträtten å angränsande marker. Anledningen härtill har i regel varit den att arrendeegnahemmen utgöra så små områden att de ur jaktvårdssynpunkt ansetts icke kunna var för sig godkännas såsom jaktmarker.

Från arrendeegnahemsinnehavares sida har uttalats missnöje över att de härigenom utestängts från jakträtten å de bruksdelar, som de arrendera. Därvid har framhållits bland annat, att de enligt gällande bestämmelser vore berättigade att efter viss tid och under vissa villkor inlösa de till dem upplåtna fastigheterna och att de efter inlösningskomma att disponera jämväl jakträtten å fastigheterna. Det syntes dem under dessa förhållanden vara mest naturligt att de även under arrendetiden finge utöva jakt å arrendeegnahemmen.

Uppenbart är att generell upplåtelse av jakträtten å arrendeegnahemmen till dessa fastigheters innehavare kan medföra våda ur jaktvårdssynpunkt. Emellertid torde i vissa fall jakträtten å dessa fastigheter kunna upplåtas till arrendeegnahemsinnehavarna utan att möjligheterna att åstadkomma en god jaktvård därigenom minskas.

För att en enhetlig tillämpning skall komma till stånd synes det vara nödvändigt att särskilda riktlinjer uppdragas för disponerandet av jakträtten å arrendeegnahemmen. Härvidlag torde i huvudsak följande böra gälla:

1. Jakträtt å arrendeegnahem bör upplåtas endast då sådan upplåtelse anses stå i överensstämmelse med god jaktvård och i övrigt befinnes lämpligen kunna äga rum.

2. Innehavare av arrendeegnahem, som befinnes lämplig att erhålla upplåtelse av jakträtten å fastigheten, bör i allmänhet beredas företräde framför andra till sådan upplåtelse i följande fall, nämligen dels då arrendeegnahemsinnehavaren disponerar jakträtt å angränsande marker av erforderlig omfattning, dels då arrendeegnahemmanet tillsammans med andra dylika fastigheter bildar ett större sammanhängande för jakt lämpligt område, dels ock då arrendeegnahemmet är anslutet till jaktvårdsområde.

3. Upplåtelse av jakträtt å arrendeegnahem bör ske på viss tid, högst fem år, och på villkor i övrigt, som anses betryggande för jaktvården, under iakttagande att jakträtten icke må av jaktarrendatorn överlåtas å annan samt att jakt med drivande hund må medgivas endast om de av jaktarrendatorn disponerade markerna till storlek och form utgöra ett för sådan jakt lämpligt område.

4. Då flera arrendeegnahem, som icke äro anslutna till jaktvårdsområde, bilda ett större sammanhängande område och jakträtten å detta upplåtes till flera personer, bör, där så befinnes lämpligt, såsom villkor för upplåtelsen föreskrivas att de, till vilka jakträtten sålunda upplåtes, för jaktvårdens utövande sammansluta sig till en förening.

5. I frågor rörande dispositionen av jakträtten å arrendeegnahem bör samråd med vederbörande jaktvårdskonsulent äga rum.

För vissa särskilda kategorier brukare av kronojord finnes en särregel i 7 § första stycket jaktlagen. Detta stadgande lyder:

Boställshavare, kronohemmans åbo och, inom de sex nordligaste länen, innehavare av kronotorp, skogstorp eller odlingslägenhet å kronomark samt den som med nyttjanderätt innehar å sådan mark upplåtet kolonat ävensom innehavare av fjällägenhet ovan odlingsgränsen inom Norrbottens och Västerbottens län äge jakträtt å fastighetens ägor; dock skall den innehavare av kronotorp, skogstorp, odlingslägenhet, kolonat eller fjällägenhet sålunda medgivna jakträtten icke innefatta rätt till jakt efter älg.

Innehavare av skogstorp och odlingslägenhet inom de sex nordligaste länen, kolonist, fjällägenhetsinnehavare och kronotorpare må, då domänstyrelsen finner det skäligt, erhålla rätt till jakt — i regel efter småvilt — å viss del av angränsande kronomark [se 3:o andra stycket ovannämnda kungörelse angående grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt samt 20 § andra stycket kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 532) angående upplåtelse av kronotorp].

Jämförlig med kronojord som avses i 7 § första stycket jaktlagen synes den jord vara, som upplåtits å renbetesfjällen i Jämtland med stöd av 56 § lagen den 18 juli 1928 (nr 309) om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige — s. k. jämtländska arrendelägenheter — eller som upplåtits enligt kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 267) angående upplåtelse av norrländska fjällägenheter m. m. Enligt 21 § sistnämnda kungörelse äger innehavare av norrländsk fjällägenhet jämte andra, vilka enahanda förmån må tillkomma, jakträtt å lägenheten med undantag för jakt efter älg. Han må vidare, i den utsträckning och för den tid som vederbörande myndighet prövar lämplig, beredas rätt att utan avgift jaga inom visst bestämt område å närliggande kronomark.

Yttrandena.

Jägarnas riksförbund tillstyrker i sitt yttrande bifall till motionerna. I övriga yttranden avstyrkas motionerna eller uttalas att åtgärder i anledning av motionerna icke äro erforderliga.

Jägarnas riksförbund yttrar:

Förbundet anser att syftet med motionerna helt sammanfaller med de förslag och synpunkter Jägarnas riksförbund vid tidigare tillfällen och i olika sammanhang anfört i berörda avseenden. Vi är således fullständigt ense med motionärerna, att de nu gällande bestämmelserna i 7 § jaktlagen jämte Kungl. Maj:ts direktiv för tillgodogörandet av kronans jakträtt skapat ett rättstillstånd, som föga överensstämmer med de intentioner som lagstiftarna avsåg vid lagens tillkomst. Sålunda har den nuvarande lagtexten lämnat plats för godtycke i flera avseenden. Från skilda delar av landet förekommer det gång efter annan att kronoarrendatorerna till myndigheterna, såväl offentligt som direkt, framfört klagomål över att de av de mest olikartade anledningar — anledningar som i många fall varit

synnerligen ogrundade — fråntagits rätten till jakt å sina innehavda egendomar.

I många fall har berövandet av arrendatorernas jakträtt medfört betydande olägenheter för dem själva och dels också när det gällt att skapa respekt, laglydnad och förståelse för en ansvarsmedveten och god viltvård och dels när det gällt att åstadkomma nödigt skydd mot vildnadens härjningar på såväl gröda som planteringar och fäna. Enligt vår uppfattning bör kronoarrendatorernas jakträtt erhålla största möjliga skydd tillika som lagstiftarna borde pröva i vad mån det är möjligt att genom åtgärder lagstiftningensvägen tillerkänna nämnda kategorier förhandsrätten till jaktarrende av sådan skogsmark, som nära ansluter sig till den arrenderade kronoegendomen.

Vi finner dessutom starka skäl tala för att innehavare av kronotorp, skogstorp, odlingslägenhet, kolonat eller fjällägenhet i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands, Gävleborgs och Kopparbergs län bör erhålla även rätten till jakt efter älg i likhet med kronohemmans åboar, detta med tanke på att främja en god jaktmoral och för att motverka den skadegörande tjuvjakten.

I de avstyrkande yttrandena anföres följande beträffande de olika slagen av kronojord.

Beträffande de jordbruksegendomar under domänstyrelsens förvaltning, som ej äro skogsjordbruk, (jordbruksdomänerna) anför *domänstyrelsen*:

Jordbruksdomänerna avse jordbruk av större omfattning och av tillräcklig bärighet för att en familj därå skall kunna försörja sig. Arrendatorerna utföra i regel ej arbete åt skogsförvaltningen.

I fråga om jordbruksdomänerna gäller vid arrendeuppskattning sedan lång tid att jakträtt å de områden, som föreslås att ingå i arrende av jordbruket, skall värdesättas för att eventuellt tillika med jakträtten å annan fastigheten tillhörande mark i regel i första hand erbjudas jordbruksarrendatorn. Därest arrendatorn godtager sådant erbjudande tecknas med honom särskilt kontrakt om arrende av jakträtten i enlighet med blankett N. 30. Då det är fråga om mindre jordbruksegendom med skogsmark av ringa utsträckning, där jakten är av föga betydelse, har styrelsen låtit jakträtten åtfölja jordbruksarrendet. Härvid undantages dock alltid rätt till jakt efter älg, hjort och rådjur. Skulle jordbruksarrendatorn ej vilja arrendera jakträtten upplåtes denna, därest jordbruksarrendatorn däremot intet har att erinra, till annan person. Emot arrendatorns vilja har jakträtt på jordbruksdomän endast i ett fåtal fall upplåtits till annan. Skäl därför har då varit att styrelsen med hänsyn till viltvårdens fordringar ansett påkallat att göra sådan upplåtelse.

Enligt styrelsens mening är arrendatorernas rätt till jakt å jordbruksdomänerna väl tillgodosedd genom de regler, som styrelsen plägar tillämpa.

Svenska jägareförbundet anför i detta hänseende:

Beträffande jordbruksdomänerna brukar jakten i regel upplåtas särskilt, men i den mån jakten är eller blir ledig blir enligt uppgift jordbruksarrendatorn alltid tillfrågad. Bestämmelsen i förordningen den 22 juni 1934 om att vid utarrendering av kronans jordbruksegendom jakträtten må helt eller delvis undantagas och upplåtas särskilt för sig har tillkommit av jaktvårdshänsyn och i syfte att för kronan möjliggöra utnyttjandet på bästa sätt av den tillgång som jakten utgör. För dessa syften är bestämmelsen väl ägnad, och några berättigade anmärkningar mot domänstyrelsens sätt att handha detta kunna, så vitt förbundet har sig bekant, icke framställas.

Vad angår de under domänstyrelsens skogsförvaltning stående skogsjordbruken yttrar *domänstyrelsen*:

Skogsjordbruken, som äro belägna å kronoparkerna, äro av mindre omfattning och uppehållas för att tillgodose skogsförvaltningen med tillräcklig arbetskraft till förekommande skogsarbeten. De äro ej av sådan storlek att brukarna därav kunna försörja sig enbart av inkomst från jordbruket. Arrendatorerna av skogsjordbruk äro därför hänvisade även till skogsarbete och utföra numera mot ersättning enligt gällande avtal visst antal dagsverken åt skogsförvaltningen.

Vid utarrendering av rätt till jakt å kronopark kan därå belägna skogsjordbruk ej undantagas, då jakt och jaktvård å det härigenom splittrade området skulle försvåras och understundom omöjliggöras. Skogsjordbruken äro ej heller av sådan areal att jakträtt endast å arrendeområdet skulle kunna upplätas särskilt för sig.

Svenska jägareförbundet framhåller, att skogsjordbrukens förekomst i stort sett är begränsad till Svealand och Götaland, samt yttrar vidare:

Man bör hålla i minnet att avsikten med upplåtelsen av skogsbruk i hudsak är att tillgodose kronoparkernas behov av arbetskraft, och upplåtelsen är därför ofta eller i regel förenad med viss arbetskyldighet. Dessa skogsjordbruk böra därför icke betraktas såsom jordbruksegendomar i egentlig mening. Jakten har i de mellansvenska och södra delarna av landet ett helt annat värde än i de norrländska ödemarkerna. För bevarande av detta värde är det för kronan som markägare av utomordentligt stor betydelse, att jaktmarkerna bevaras så väl arronderade som gränserna medgiva — en sönderstyckning och en insprängning i marken av enklaver med särskild jakträtt skulle nödvändigtvis medföra en stark reduktion av möjligheterna för en god jaktvård och därmed även av jaktmarkens värde. I konsekvens härmed har vid upplåtandet av skogsjordbruk jakten i regel måst undantagas från upplåtelsen, och detta lär nog bliva nödvändigt även i fortsättningen, därest jaktvårdens synpunkter skola tillbörligt beaktas.

I fråga om arrendeegnehemmen yttrar *lantbruksstyrelsen* att något behov icke torde föreligga att reglera jakträtten på annat sätt än som föreskrives i promemorian den 9 januari 1950.

Jakträtten för innehavare av kronojord, som avses i 7 § första stycket jaktlagen, har berörts — förutom av Jägarnas riksförbund i dess ovan intagna yttrande — av Svenska jägareförbundet och lantbruksstyrelsen.

Svenska jägareförbundet anför att jakträtten å de innehavda fastigheterna med hänsyn till de mycket små arealerna i praktiken hade ringa betydelse. Dess värde för innehavarna låge övervägande på det psykologiska planet. Beträffande möjligheten för dessa lägenhetsinnehavare att tillåtas jaga å angränsande kronomark uttalar däremot förbundet följande.

Enligt vad förbundet erfarit har denna möjlighet, som för respektive lägenhetsinnehavare i många fall kan ha ett ej ringa realvärde, även i stor utsträckning utnyttjats, och de arealer kronomark, på vilka kronotorp och dylika av domänstyrelsen beviljats rätt att jaga, äro förvisso betydande.

Denna rätt har tillkommit med hänsyn till dessa lägenhetsinnehavares relativt torftiga existensförhållanden och lägenheternas mer eller mindre ensliga belägenhet och bör ur dessa synpunkter få anses ha varit väl motiverad. Som en ekonomisk tillgång för kronan har jakten i de stora norrländska relativt viltfattiga vidderna ej närmelsevis haft samma värde som i de nedre delarna av landet, och med undantag för vissa ripmarker samt omgivningarna kring tätorter har efterfrågan efter och priset på jaktarrenden varit förhållandevis ringa.

På senare år har emellertid en ändring inträtt här i riktning av ökad efterfrågan och högre priser, vilket torde sammanhånga dels med jaktens ökade popularisering dels med ökat allmänt välstånd och motortrafikens starka utveckling. Detta gör att torparnas av övervägande sociala skäl tillkomna rätt till jaktutövning å kronomark, vilken rätt för kronans ekonomi rent siffermässigt varit tämligen betydelselös, kan komma att spela en viss roll även ekonomiskt. Ur jaktvårdens synpunkt innebär stadgandet otvivelaktigt en eftergift, ty för en god jaktvård är det av vitalt intresse att jaktmarken är av tillräcklig omfattning och fri från kilar eller enklaver, inom vilka jakten disponeras av andra. Senare tiders goda arbetsförtjänster böra ha avsevärt förbättrat torparnas ekonomiska ställning. Det ofta nog ensliga läget och därmed sammanhängande fattigdom på förströelser bör beträffande de norrländska torparnas jakt emellertid få anses utgöra tillräckliga motiv för en fortsatt eftergift från ett renodlat jaktvårdskrav.

Lantbruksstyrelsen meddelar att fjällägenheterna ovan odlingsgränsen inom Västerbottens och Norrbottens län liksom flertalet av de jämtländska arrendelägenheterna äro upplåtna med jakträtt utom beträffande jakt efter älg. Länsstyrelsen brukar dock på ansökning av vederbörande lägenhetsinnehavare meddela viss dispens i fråga om älgjakten. Från lägenhetsinnehavarna har, enligt vad lantbruksstyrelsen uppgiver, ej försports någon missbelåtenhet med jakträtten såsom den nu är reglerad.

Utskottet.

Som allmän grundsats vid utarrendering av jordbruk gäller enligt 7 § andra stycket jaktlagen för såväl kronans jord som jord i enskild ägo, att brukaren äger nyttja den jakt, som hör till marken, där ej annat avtalats. Vad angår kronoarrenden förekommer förbehåll om undantagande helt eller delvis av jakträtten enligt grunder, som angivas i 1934 års arrendeförordning. Denna förordning avser jordbruksegendomar under domänstyrelsens förvaltning (jordbruksdomäner och skogsjordbruk). I förordningens 6 § stadgas, att rättighet att jaga å jordbruksegendoms ägor må vid egendomens utarrendering helt eller delvis undantagas och upplåtas särskilt för sig, där sådant anses lämpligt med hänsyn till jaktvården eller av andra skäl. I fråga om de under lantbruksstyrelsens förvaltning stående arrendegnehmerna ha närmare riktlinjer för disponerandet av jakträtten angivits i en inom jordbruksdepartementet år 1950 upprättad promemoria. Vidare må nämnas, att särskilda bestämmelser för vissa kategorier brukare av kronojord (boställshavare, åbor å kronohemman m. fl.) ha givits i första styc-

ket av det ovan berörda stadgandet i jaktlagen. Dessa grupper ha fått jakträtten sig tillförsäkrad, för flertalet dock med det undantaget, att jakträtten ej innefattar rätt till jakt efter älg.

Motionärerna uttala, att utan tvivel syftet med de bestämmelser som gälla är att kronoarrendator som regel skall tillförsäkras jakträtten å det område han brukar. De anse det olämpligt att man såsom ofta sker avstänger arrendatorn från jakträtten, då egendomen är av mindre omfattning och i jaktligt avseende icke heller kan sammanföras med andra kronan tillhöriga egendomar. Motionärerna medgiva, att skäl i vissa fall kunna föreligga att jakträtt å kronojord upplåtes till annan än den som brukar jorden. Bestämmelsen härom i 6 § arrendeförordningen anse motionärerna emellertid kautschukartad och inbjudande till slentrianmässigt godtycke vid tillämpningen. Bestämmelsen bör enligt motionärernas mening utformas så, att jakträtten skall ingå i jordbruksarrendet, såvida icke särskilt starka skäl med hänsyn till jaktvården kunna anföras till stöd för särskiljande.

Av den utredning som verkställdes i anledning av motionerna framgår, att det vid upplåtelse av arrende av jordbruksdomäner är vanligt, att rätten till jakt efter småvilt erbjudes arrendatorn. Vid skogsjordbruken brukar däremot jakträtten i regel helt undantagas vid utarrenderingen. Anledningen härtill anges vara, att det är önskvärt att hålla jaktområdena å kronoparkerna obrutna. Skogsjordbruken anses dessutom alltför små för att lämpligen kunna utgöra fristående jaktområden.

Utskottet delar motionärernas uppfattning, att brukare av kronojord icke böra generellt utestängas från jakt å kronojorden. Även då egendomen är av mindre omfattning bör arrendatorn principiellt ha möjlighet att få jakträtt. I likhet med vad som enligt jordbruksdepartementets förutnämnda promemoria tillämpas vid arrendeegnahemmen synes arrendator å skogsjordbruk, vilken är lämplig därtill, i varje fall böra ges företräde till jakträtten, då han disponerar jakträtt å angränsande marker eller då den arrenderade egendomen tillsammans med andra fastigheter bildar ett större sammanhängande för jakt lämpligt område eller då egendomen är ansluten till ett jaktvårdsområde. Över huvud taget får det anses stå i överensstämmelse med andan i de gällande föreskrifterna, att arrendatorn erbjudes jakträtten, då anledning finnes till antagande, att en god viltvård kommer att bestå även efter upplåtelsen.

I många fall kunna kronoarrendatorer beredas jaktmöjligheter och viltvårdsarbetet främjas genom att arrendatorerna inlemmas i jaktvårdsföreningar. Initiativ och understöd från domänverkets sida torde kunna vara av stor betydelse för denna enligt utskottets mening värdefulla föreningsverksamhet. Den förutsätter ju emellertid icke, att arrendatorerna såsom i motionerna åsyftas erhålla jakträtten just å den av dem brukade jorden.

Såväl å jordbruksdomäner som å skogsjordbruk kunna jaktförhållandena vara av den mest skiftande karaktär. Såsom framhölls redan vid arrendeförordningens tillkomst synes det därför ej lämpligt att i avseende å jakträtten snävt binda domänstyrelsens handlingsfrihet. Närmare än vad 6 §

arrendeförordningen anger bör sålunda icke genom bindande bestämmelser preciseras, under vilka förutsättningar jakträtten må kunna undantagas vid utarrendering av jordbruksegendom under domänstyrelsens förvaltning. Utskottet vill alltså icke förorda ändrade författningsbestämmelser i ämnet.

Vad angår sådana brukare av kronojord, som avses i 7 § första stycket jaktlagen, har Jägarnas riksförbund i sitt över motionerna avgivna yttrande förordat, att det i lagen stadgade förbehållet om undantagande av jakten efter älg borttages. Utskottet vill erinra om att ett liknande förslag framfördes i motion vid 1938 års riksdag i samband med behandlingen av den då framlagda propositionen med förslag till jaktlag men avvisades av riksdagen (se jordbruksutskottets utlåtande 1938:53 s. 30). Enligt utskottets mening finnes ej anledning att frångå den ståndpunkt riksdagen tidigare intagit i frågan.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I: 56 och II: 74, icke måtte för-
anleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 april 1952.

På tredje lagutskottets vägnar:

ÅKE HOLMBÄCK.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Holmbäck, Carl Eriksson, Nils A. Larsson, Lars Andersson, Eskilsson, Lindahl, Ivar Nilzon och Boo;

från andra kammaren: herrar Ericsson i Sörsjön, Åhman, Andersson i Mölndal, von Seth, Levin*, Jansson i Aspeboda*, Jansson i Hällefors och Nestrup*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.